

[DĚTSKÉ POPĚVKY A ŘÍKÁNKY]

*Vlk sedí pod dubem,
hraje karty s holubem;
holubička pláče,
že jí sněd' koláče.*

*Pán jede s vršku,
roztrh si tašku;
paní mu ji zašívala,
liška se mu posmívala.*

*Naše kočička mrňavá – mrňavá,
chytila ptáčka strnada – strnada,
chytila ptáčka strnada.*

*Třepy, třepy ručičky,
dej nám Pán Bůh zemličky,
po zemličkách pápu,
po pápě čápu,
čápa letí do nebe,
rozsívá tam semene.*

Kde je to semeno?

„Voda je vzala.“

Kde je ta voda?

„Ryby ji vypily.“

Kde jsou ty ryby?

„Páni je snědli.“

Kde jsou ti páni?

„Jsou pochováni.“

*Hou, hou, krávy jdou,
nesou mléko s smetanou,
Kde je naše jalovička?
U božího kostelíčka;
kostelíček hoří,
stodola se boří.
Skoč, panno, do vody
pro ty milé[y] jahody;
proč bych tam skákala,
sukně bych si zmáchala,
kde bych je sušila,
u pána nahoře,
jsou tam zlaté trnože.*

[VARIANT]

*Hou a hou, krávy jdou,
nesou mléko s smetanou.
A ta naše jalovička
u Božího kostelíčka.
Kostelíček hoří,
stodola se boří.
Skoč, panno, do vody,
natrhej tam jahody.
Proč bych já tam skákala,
sukničku si zmáchala?
Kde bych si ji usušila?
U panny nahoře,
má tam zlaté trnože.*

*Povídám, povídám pohádku,
že pes utek na zahrádku.*

Povídám druhou,
že teče voda struhou,
v té strúze je stolička,
na té stoličce mistička,
na té mističce rybička.
Kde jest ta rybička?
„Snědla ji kočička.“
Kde jest ta kočička?
„Utekla do lesička.“
Kde jest ten lesíček?
„Shořel na prášíček.“
Kde jest ten prášíček?
„Voda ho vzala.“
Kde je ta voda?
„Voli ji vypili.“
Kde jsou ti voli?
„Řezníci je zabili.“
Kde jsou ti řezníci?
„Všickni nebožtíci!“

Povídám třetí,
že jest plna pec dětí,
přišel na ně Míchal,
všecky je tam smíchal,
jen našeho — — nechal.

Luňák letí,
nemá děti,
my je máme,
nedáme!

DĚTI VRÁNĚ, ANA LETÍ, SE POSMÍVAJÍ:

*Vrána letí,
nemá děti.
Kde je mají?
V černém lese.
Co jim vaří?
Černou kaši.
Čím ji mastí?
Kolomastí.*

*Ten náš malý jurista
má koníčka za tři sta
a kočárek za dvě stě,
kam pojedete k nevěstě?
Ke kterýpak, ke který?
K té Kačence Vrbový.*

JAK KDÁČE SLEPICE?

*Kokoko, kokoko, kokoko kdák,
snesla jsem vajíčko, vzal je skoták.*

Také na jména je mnoho rýmů mezi dětmi, co nadávka zhusta užívaných; některé jsou ale velmi nepěkné:

*Mikuláš ztratil plášť,
Mikuláška sukni,
oba byli smutni.*

*Pavel do lesa zajel,
čert ho tam honí
na bílém koni.*

*Michal, Michal
kozu popíchal,
ona bečela
až do večera.
Pavel, Pavel*

*do lesa zajel
na bílém koni,
vlk ho tam honí.*

KDYŽ SE DĚLAJÍ PÍŠTALKY,
ZPÍVAJÍ PŘI OTLOUKÁNÍ TAKTO:

*Otloukej se, píšťaličko!
Nebudeš-li se otloukati,
budu na tě žalovati
císaři pánu a on ti dá ránu,
žes mi ukrad krávu.
Kráva stála za tolar,
tys mi za ni nic nedal.*

*Huž, huž, huž,
vrazím do tě nůž.
Vrazím do tě zavíráček,
budeš zpívat jako ptáček.*

*Pán jede s vršku,
roztrhl si držku.
Paní mu ji zaštvála,
liška se jim posmívala.*

Tyto sloky se někde k prvnějším přidávají, ale nezdá se, že by to k tomu patřilo; já to u nás aspoň jen bez nich říkat slýchala.

*Vlk sedí pod dubem,
hraje v karty s holubem.
Holubička plače,
že jí sněd vlk mastné koláče.*

*Pán mele mouku
v bílém klobouku,
paní mele krupici
v chocholaté čepici.*

Někdy předříkávají si děti těžká slova aneb celé sady, a kdo to hodně hbitě a zřetelně několikrát po sobě odříkává, ten vyhrál. Tak je ve zvyku říkat:

Naše lomenice je mezi všema lomenicema nejlomenicovatější.

Pod našema okny keř pepře.

Strč prst skrz krk.

Sekyra mete pod mlejnicí.

Uhlíř uhodil učedníka uhlem, ubohý učedník upadl u pece, ulek se, umřel.

Oře, oře Jan, přiletělo k němu devět vran; jedna praví: dobře oře, druhá praví: nedobře oře, třetí praví: dobře oře, čtvrtá: nedobře oře, pátá praví: dobře oře, šestá: nedobře oře, sedmá praví: dobře oře, osmá: nedobře oře, devátá praví: dobře oře Jan.

Šla Prokopka pro Prokopa, aby šel jíst trochu úkropa.

KOLEDA VÁNOČN

Z okolí domažlického

*Hopsa, pacholátka!
i malá děvčátka,
vzhůru vstávejte,
k jeslím chvátejte;*

už nám nastává
vejroční památka.
Do Betléma půjdem,
co tam uslyšíme,
povídati budem:
že se narodilo dítě.
Chutě k němu jděte,
všecka pacholátka
i malá děvčátka.
Jdi napřed, Honzíčku,
ty nes kolíbčičku;
když přijdeš k jesličkám,
pokloň se Ježíšku.
Apolenka malá nesla jitřničku,
ubohá hapala,
šla domů, plakala –
a Rozárka taky
nesla dva oblátky.
Zuzanka holátko
nese holoubátko.
Maří daly plénky,
Markýtě peřinky.
Dora nese růže
dětátku do lůže.

(PRO DÍTKY DOSPĚLEJŠÍ)

Když jsem já byl malý chlapec,
na housle jsem hrával,
strunky se mi potrhaly,
smyčec se mi zlámal.
Poslali mne k jedné selce,
ona pekla vdolky,
prosil jsem ji o kouštíček,

ona že jsou horky.

Poslala mne na obruče,

já nařezal hůlek,

abych se měl čím brániti,

až přijede Turek.

Turek jede od Moravy,

šavle se mu blýští,

*Švejda za ním poskakuje,**

že mu hlavu smrští.

Já se Turka nic nebojím,

Švejdy, je[ho] pána,

nabiju si karabinu,

zabiju ho zrána.

KOLEDA VELIKONOČNÍ

Já jsem malý koledníček,

já k vám jdu;

dáte-li mi pár vajíček,

rád vezmu.

Nedáte-li červené,

dejte aspoň bílé;

však vám slepička

snese zas jiné:

na peci v koutku,

na zeleném proutku,

pěkné bílé.

MATKA (PĚSTOUNKA), HRAJÍC SI S NEMLUVNÁTKEM

Když ještě děcko maličké a na peřince se povaluje, tenkrát matka (pěstounka) nejraději s ním hraje, rozpráví,

* Dle potřeby lze dodatek ten vypustit.

jemu zpívá a ráda je vidí, ano se směje, a proto také všelikým způsobem k úsměchu je vábí. Tak dělá na př. po dítěti od palce nohy nahoru přes kolínko, po bříšku až pod páži aneb pod krček druhým a třetím prstem malé kročky, jako když myška běží, a říká přitom:

*Běží myška po polici,
nese s sebou homolici,
myško malá, maličká,
uteč, číhá kočička,
u-tíkej, utíkej!*

(První *u* se trochu protáhne a prsty musí si pospíšit, jako by hledaly, kam se schovat, až najdou místečko buď pod bradou aneb pod páží, kde zlehounka děcko polektají, až se zasměje. Také se někde říká:)

*Běží myška k Táboru,
nese pytel zázvoru,
a ty malá, zůstaň doma,
a ty velká, běž –
na tábořskou věž!*

POBÍHÁNÍ PO RTECH

Dítěti se polehounku po rtíčkách prstem pobíhá a šimrá a říká se:

*Běžela myštička po stěně,
ať se náš zasměje.*

OKOVAT NOŽIČKU

Vezme se nožička do ruky a pěstí se na patičku poklepává, řkouc:

*Kovej, kovej, kováříčku,
okovej mi mou nožičku;
až ty mi ji okováš,
dám ti od ní groš –
dám ti od ní korec žita
na svatého Vítu;
dám ti korec pšenice
na svatého Vavřince.*

VAŘIT KAŠIČKU

Na dlani dítěte točí se prstem dokolečka jako na rendlíčku aneb na mísce, a říká se:

*Vařila myšička (liščička) kašičku
na zeleném (tom malém) rendlíčku,
přijde děti
jako smetl,
každému dá kouštíček,
až je prázdný rendlíček.*

A co dělají prsty? (Od palce začínají:)

*Ten vaří – ten smaží – ten peče – ten krájí – ten prosí:
Dej kousek! – Sedni si na brousek.*

*Aneb: To je táta – to je máma – to je dědek – to je bába –
to je vňouček – malý klouček.*

TŘEPAT RUČIČKAMA

Vezmou se ručky a dlaněma do sebe potleskává a říká se:

*Třepám, třepám ručičky,
táta koupil střevičky*

*a matička pásek
za myši ocásek.*

Aneb: *Třepám, třepám ručičky,
táta koupil botičky,
aby nožičky běhaly
a ručičky třepaly.*

Anebo: *Čundy, čundy, čuňdičky,
dal nám Pán Bůh ručičky,
aby ručky dělaly
a nožičky běhaly.*

HOUPAT DÍTĚ

Dítě se rádo houpá, při čemž se mu zpívá:

*Houpy, houpy, houpy!
bába snědla kroupy,
dědek hrách
na kamnách;
kočičky se hněvaly,
že jim taky nedali.*

USPÁVAT DÍTĚ

Rádo též zpěvem se uspává; zpívá se mu obyčejně takto:

*Spi, děťátko mé,
zamhuř očko své,
Pán Bůh bude s tebou spáti,
andělícci kolíbati,
spi, děťátko, spi!*

BUDIT DÍTĚ

Dítě, když se začíná budit a spaní již má dost, zpívá se mu :

*Děťátko malé,
jak jsi ospalé!
Ptáčkové již dávno vstali,
modlitbičky pozpívali –
a ty ještě spíš –
nic se nestydiš?*

Aneb: *Děťátko malé,
jak jsi ospalé!
Já kravičky podojila,
kašičku ti uvařila –
a ty spíš?
Vstávej již!*

MATKA HRAJÍC S DĚCKEM

Když děcko na peřince se provaluje, hraje s ním také matka, mluvíc a činíc takto :

(Hladí děcku čelo, řkouc): „Tuto jest oltáříček.“

(Zakryje mu rukou jemně očka): „To jsou světýlka.“

(Hladí mu líčka): „Zde jsou polštářičky.“

(Pohybujе mu volně nosíčkem): „To jest zvoneček –
cilink, cink, cilink, cink!“

(Vládne mu ouškama): „Zde jsou ministranti.“

(Ukazuje na ústa, zoubky a jazýček): „Tuto jest kaplička, v ní lidičky a pán páteřík.“

(Rukama přejede celý trup): „A zde jsou varhánky, tu se měchy natahují,“ (přítom mírně popotahuje za ručičky a nožičky) – „a zde se hraje,“ (při čemž zlehounka děcko na prsíčkách a pod bradičkou prsty polektá, až se směje a slovem „etě“ k opakování hry pobízí).